

Mládež a volný čas - srovnání historie se současností

Darina Skovajsová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Darina SKOVAJSOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Mládež a volný čas – srovnání historie a současnosti**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti volného času mládeže.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu metodou dotazování.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat a jejich interpretace.

Prezentace a shrnutí výsledků výzkumu.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

PÁVKOVÁ, J. a kol., Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002. ISBN 978-80-7367-423-6.

BRINDZA, J., Děti a ich volný čas. Bratislava: Smena, 1983. ISBN 316-37-018-6.

PŘADKA, M., Kapitoly z dějin pedagogiky volného času. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2033-4.

MATOUŠEK, O. a kol., Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

LEBEER, J. a kol., Programy pro rozvoj myšlení dětí s odchylkami vývoje. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-103-4.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Anna Masariková, CSc.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **15. února 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **7. května 2010**

Ve Zlíně dne 15. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně
4.5.2010

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou volného času. Soustřeďuje se na srovnání volného času dvou generací, přičemž využívá poznatků a informací od odborníků. Teoretická část je soustředěna na vymezení nejrůznějších pojmů, týkajících se právě volného času. Praktická část se zabývá výzkumem, který byl proveden jak na skupině mladistvých, tak i na skupině starších, aby mohlo dojít již k zmiňovanému srovnání. Konkrétně se tato práce věnuje způsobům a formám činnosti mládeže v určitém psychologickém stádiu vývoje a využíváním volného času ovlivněného některými faktory. V oblasti volného času dochází každým dnem ke klíčovým změnám.

Klíčová slova:

Volný čas, mládež, generace, rodina, výchova, prostředí, média, vrstevnická skupina.

ABSTRACT

This bachelor work engages on problems of free time (leisure time). It concentrates on comparison of leisure time between two different generations, whereas it exploits the knowledge and information from specialists. Theoretical part concentrates on definition of different terms, related to leisure time. Practical part engages on research, which was done on the group of youth and also on the group of older people, so the comparison could've been done. Concretely this work gives an attention to methods and forms of activities of young people in some psychological stage of development and spending free time influenced by some factors. There are daily and important changes in the area of free time.

Keywords:

Leisure time, youth, generation, family, education, environment, media, peer group.

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Anně Masarikové, CSc. za odborné vedení mojí bakalářské práce, ochotu a spoustu cenných rad, které mi poskytla.

Také bych ráda poděkovala Soukromé střední podnikatelské škole ve Zlíně, které mi vyšla vstříc při realizaci mého výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZÁKLADNÍ POJMY	12
1.1 HISTORIE VOLNÉHO ČASU	12
1.2 ZÁSADNÍ ZMĚNY VOLNÉHO ČASU PRO ŽIVOT ČLOVĚKA	12
1.3 VOLNÝ ČAS	13
1.4 RODINA	14
1.5 MLÁDEŽ A PŘIROZENÁ AUTORITA.....	15
2 VÝCHOVA	17
2.1 ZAŘÍZENÍ PRO VÝCHOVU MIMO VYUČOVÁNÍ.....	17
2.1.1 Školní družiny a školní kluby.....	18
2.1.2 Domovy mládeže a dětské domovy.....	18
2.1.3 Základní umělecké školy, jazykové školy a jiné subjekty.....	19
3 LOKÁLNÍ PROSTŘEDÍ, VRSTEVNICKÉ SKUPINY	20
3.1 CHARAKTERISTIKA LOKÁLNÍHO A REGIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ.....	20
3.2 VRSTEVNICKÉ SKUPINY	22
4 HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY	24
4.1 MÉDIA O DĚTECH A MLÁDEŽI PRO DOSPĚLÉ	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	26
5 PŘÍPRAVA VÝZKUMU	27
5.1 CÍL VÝZKUMU	27
5.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	27
5.3 VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY	27
5.4 DRUH VÝZKUMU	28
5.5 VÝZKUMNÝ VZOREK	28
5.6 METODA VÝZKUMU	28
5.7 PLÁN VÝZKUMU	29
6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	30
6.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ZKOUMÁNÍ	30
6.1.1 Rozdělení respondentů	30
6.1.2 Základní informace o respondentech	31
6.1.3 Rodinné prostředí respondentů.....	32
6.1.4 Trávení volného času	33
6.1.5 Čas věnovaný přípravě do školy.....	34
6.1.6 Kapesné jako špatná motivace	36
6.1.7 Návykové látky jako riziko mládeže	37

6.1.8	Mládež a masová média	38
6.2	OVĚŘENÍ PŘEDPOKLADŮ VÝZKUMU	39
	ZÁVĚR	41
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42
	SEZNAM OBRÁZKŮ	43
	SEZNAM TABULEK.....	44
	SEZNAM PŘÍLOH.....	45

ÚVOD

Když jsem přemýšlela, jaké téma bakalářské práce psát, napadlo mě, že téma, které si vyberu, mi musí být alespoň z části blízké. Musí se mě jakýmkoliv způsobem týkat. Je mi 23 let, před třemi lety jsem dostudovala střední školu a nyní pracuji a současně studuji. Proto jsem se rozhodla, že budu psát o tom, co v těchto chvílích docela postrádám, a sice volný čas.

Mládež je, jak se říká budoucností republiky, státu, země. Záleží na tom, jak mládež tráví volný čas, záleží i na tom, kde a v jakém prostředí tráví mládež svůj volný čas. V neposlední řadě záleží i na tom, kde a v jakém prostředí vyrůstá, tedy na jednom z nejdůležitějších faktorů, a sice na rodině.

Otázka volného času nebyla určitě vždy tak diskutována. Změnilo se to ve dvacátém století, století mládeže. V oblasti volného času mládeže došlo k rapidním změnám. Informační revoluce, přičemž dominantou se stala televize zasáhla snad všechny věkové kategorie. A jak je tomu dnes? Obširným pohledem na celou problematiku musím poznamenat, že dnešek je pro většinu mládeže ve znamení nové technologie. Troufám si odhadnout, že žádný z mých vrstevníků si nedokáže představit svůj život bez mobilního telefonu, či počítače.

Mým hlavním záměrem je vůbec popsat co dvousloví „volný čas“ znamená a také se zaměřit na dobu mimo vyučování, kdy právě této době děti a mládež říkají volný čas. Organizace, které mohou provázet děti a mládež celým jejich vývojem, existují a mnohdy vyplňují jejich čas v době mimo vyučování. Neefektivní využití volného času je dalším bodem, na který bych se chtěla ve své práci zaměřit.

V praktické části je mým hlavním cílem srovnat volný čas nyní s volným časem před padesáti lety. Poznatky, které budou většinou zmíněny v teoretické části, se budu snažit ověřit vyhodnocením kvantitativního výzkumu pomocí dotazování. K ověření stanovených předpokladů výzkumu by mělo přispět hlavně srovnání a vyhodnocení dotazníků, které byly rozdány oběma generacím se stejnými otázkami.

Věřím, že rozdíly mezi generacemi určitě jsou a že pomocí výzkumu zjistím, jak moc jsou důležité a zásadní.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 Historie volného času

„Od poloviny šedesátých let minulého století vzrůstalo poznání, jak významnou oblastí života a výchovy dětí, mládeže a dospělých se stává volný čas“ (Hofbauer, 2004, s.16).

Podle Hofbauera (2004) byl vývoj v posledních dvou letech součástí a současně také iniciátorem různých přeměn výchovy mládeže. V té době se začala rozvíjet soustava volnočasových činností a institucí. Začala se prosazovat v životě dospělých, dětí, žáků různých stupňů škol a v neposlední řadě i pracovníků různých profesí spojených s využíváním volného času.

Podle Pávkové (2003) volný čas prošel prudkým vývojem zejména ve 20. století - především vzrostl jeho rozsah a dosah, vliv a význam pro život jednotlivce, celé mladé generace i společnosti. Důsledkem vývoje společnosti i volného času samého se proměnily obsahy a způsoby jeho realizace. V proměnách doby se rozvíjely i přístupy člověka k této oblasti, která ho dnes doprovází celý život.

Když srovnáváme volný čas s některými sociálními institucemi dojdeme k závěru, že má za sebou docela krátkou historii.

„Rodina se rozvíjela po tisíce let, škola jako všem přístupná vzdělávací a výchovná instituce po několik posledních století, demokratický občanský život v předchozích dvou letech“ (Hofbauer, 2004, s. 11).

1.2 Zásadní změny volného času pro život člověka

Hofbauer (2004) jako zásadní změny volného času pro život člověka uvádí, že:

- se podstatně rozšířil průměrný rozsah času života a významně se proměnila i jeho skladba. Volný čas se tak ve struktuře lidského života dostal do popředí, na první místo. Čas věnovaný životním potřebám se stabilizoval, zabírá tedy až místo druhé.
- V jednotlivých fázích lidského života vývoj rapidně ovlivnil i mnoho dalších faktorů, jako například osvobození dětí od práce v zemědělství, řemeslech, průmyslu a službách, prodlužování let školní docházky a profesní přípravy až do dospělosti,

zkracování pracovní doby dospělých a prodlužování délky života a růst počtu let strávených na odpočinku.

- Volný čas se výrazně rozšiřuje a poskytuje další možnosti k svobodnému rozhodování.

1.3 Volný čas

Volný čas je souslovím, které vyzařuje určitý optimismus. V očích mládeže je synonymem pojmu volný čas jednoznačně zábava.

Podle Pávkové (2003) volný čas zahrnuje odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci. Práce v domácnosti, jako je například umývání nádobí nebo úklid svého pokoje, do volného času dle mládeže nepatří zajisté vůbec. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující se biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). Není však nemožné aby si lidé z těchto činností udělali svého koníčka. Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže pak je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování.

Podle Úmluvy o právech dítěte je dítětem jedinec mladší 18 let a mládeží je pak u nás označována věková skupina 18-26 let.

Podle Houfbauera (2004) je volný čas časem, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a přináší příjemné zážitky a uspokojení. Hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).

Každý člověk by měl umět trávit svůj volný čas jak pasivně, tak i aktivně. Do pasivního trávení volného času může patřit např. spánek nebo četba oblíbené knihy či poslech hudby. Do aktivního naopak sport, studium, atd. Ne všechny děti jsou na sport nadané a mnohdy je ani nebaví, ale právě sport a fyzická zdatnost je pro děti hodně důležitá. Pravidelné provádění pohybových činností pomáhá řešit problém klesající tělesné zdatnosti. Alespoň přimě-

řená pohybová aktivita je podmínkou zdravého vývoje. Děti i mládež mají rády sport, mám spousty přátel, kteří jsou zaměřeni na atletiku, gymnastiku plavání i lyžování. Hodně populární jsou nyní i netradiční druhy sportů, a sice frisbee, aikido, lakros, teakwondo, florbal, squash a jiné. Hlavní potřebnou věcí, co musí jedinec mít k tomu, aby začal sportovat, je zájem.

„Kvalita prožívání volného času člověka se dostává do popředí zájmu. V procesu demokratizace a humanizace sociálních vztahů zákonitě narůstá význam mezilidských vztahů v mimopracovním čase. Volný čas již nepředstavuje jen prostor pro relaxaci a oddech, ale je složitý dynamický systém širokého dosahu. Naplňování volného času je úzce vázáno na hodnotový systém“ (Kraus, 2001, s.16)

1.4 Rodina

„Rodina je obecně považována za tradiční prostředí utváření a reprodukce sociálních vztahů. Dosud všechny historické pokusy nahradit rodinu něčím jiným ztroskotaly. Postupný přechod mnoha jejích funkcí na jiné společenské instituce však způsobil, že stále výrazněji vystupuje do popředí skutečnost, že rodina je také sociální skupinou, která formuje osobnost člověka a jeho sociální charakter, a zároveň skupinou, která vystupuje v úloze jeho ochránce před tlaky společnosti“ (Hrušáková, 1998, s. 8).

Rodina je opravdu tím nejdůležitějším faktorem, který člověka může vést, inspirovat, chránit, podporovat. Rodina vytváří, nebo by alespoň měla vytvářet, harmonii, kterou nenahradí žádný jiný subjekt. Samozřejmě rodina plní mnoho funkcí, jakožto například funkci výchovnou. Individualita člověka se vytváří již od velmi nízkého věku a to za pomoci působení nejrůznějších činitelů. Tím, se kterým je však jedinec nejčastěji a z toho důvodu ho právě nejvíce ovlivňuje, je právě rodina. Když se dítě narodí, má už určité předpoklady, kterým se říká „vlohy“. Tyhle vrozené vlastnosti mohou být dědičné nebo také získané během prenatálního vývoje. Prostředí, ve kterém dítě roste a vyvíjí se, velmi ovlivňuje celý jeho život. Já osobně jsem vyrůstala ve velmi harmonické rodině, jako nejmladší ze tří sourozenců. Nepoužiji ani kousek nadsázky, když napíšu, že mě to v mnoha věcech ovlivnilo na celý život. Nyní je mi 23 let, proto nemohu ještě s přesností popsat, jak mnoho mě ovlivnilo to, že jsem byla nejmladší. Co však mohu potvrdit na sto procent je to, že mě moji rodiče vychovali tak, jak jim to umožňovali nejrůznější okolnosti. S úctou k nim mohu napsat, že mě naučili hodnotám.

Podle Pávkové (2002) klíčovou roli při výchově dětí hraje rodina jako primární sociální skupina se svými bohatými a intimními citovými vztahy. Na výchovné působení rodiny navazují a doplňují je předškolní zařízení a později škola jako jeden z nejvýznamnějších výchovných činitelů. Na výchově dětí a mládeže v době mimo vyučování se společně s rodinou podílejí instituce pro výchovu mimo vyučování a další subjekty. Výchovná zařízení se nekladou za úkol odpoutávat děti od rodin. Naopak se snaží o navázání neformálních a účinných forem spolupráce, včetně zapojování rodičů i jiných dospělých do činností dětí ve volném čase. Profesionalita pedagogů může přispět i ke zlepšování úrovně rodinné výchovy.

1.5 Mládež a přirozená autorita

Vymezit pojem „mládež“ není vůbec jednoduché.

Podle Pávkové (2002) je na počátku je kontakt, tedy setkání vychovatele s mladým člověkem. Pokud vychovatel dokáže dítě nebo mladého člověka zaujmout, vzniká vztah. Výchovné působení se většinou projevuje tak, že jedinec postupně přijímá určité hodnoty, o které vlastně ve výchově jde. Je obecně známo, že se o takových hodnotách moc nemluví a není to ani tak důležité jako to, co dítě nebo mladý člověk viděl, vycítil a zažil v praxi.

Z vlastní zkušenosti mohu poznamenat, že když nezaujme mladého člověka vychovatel, nezaujmou ho ani jeho hodnoty. To ukazuje na význam osobnostních kvalit vychovatele. Osobně si myslím, že nejzásadnějším faktorem ovlivňujícím vztah mezi vychovatelem a jedinci je počet. Čím menší je skupina, s níž vychovatel pracuje, tím přirozeněji a spontánněji vznikají vztahy. Čím je skupina větší, tím více musí vychovatel vztahovou vazbu strukturovat a plánovat. Vychovatel, který má k dětem dobrý vztah, může částečně nahradit nefunkční rodinu nebo doplnit její působení tam, kde je funkční jen omezeně. Takový pečující vztah není jen otázkou dobrého srdce nebo dobré vůle, ale má řadu určitých vlastností a vyžaduje profesionalitu. Důležitými znaky těchto vlastností jsou například neverbální projevy vychovatele, například, že neuhýbá očima při rozmluvě s dítětem.

Někteří sociologové tvrdí, že mladá generace si v rámci dané kultury a společnosti vytváří specifickou vlastní subkulturu, zaměřenou proti světu dospělých. Vypadá to, jako by se dospívající řídili jen podle vzorů televizních hitparád. Na základě některých výzkumů je dokázáno, že mladí lidé opravdu hodně dají v otázkách mody nebo oblíbené hudby na ná-

zory vrstevníků, ale v otázkách spojených s převzetím dospělé role (např. volba povolání) hledají stále radu u svých rodičů a vychovatelů.

2 VÝCHOVA

Pedagogické ovlivňování volného času, zejména výchova dětí a mládeže v době mimo vyučování, je významnou oblastí výchovného působení. Poskytuje příležitost vést jedince k racionálnímu využití volného času, formovat hodnotné zájmy, uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby, rozvíjet specifické schopnosti a upevňovat žádoucí morální vlastnosti. Obsah i způsob využívání volného času mají značný význam z hlediska duševní hygieny. Způsob odpočinku, rekreace a zábavy se odráží ve studijních a pracovních výkonech člověka. Hodnotné a trvalé celoživotní zájmy mohou kladně ovlivňovat i partnerské vztahy a výchovu dětí v rodině. Dalším důležitým úkolem výchovy mimo vyučování je rozvíjení potřeby celoživotního vzdělávání, zejména v souvislostech se zájmovou orientací člověka. Tato oblast výchovy tedy plní funkci výchovnou, vzdělávací, zdravotní i sociální.

Podle Pávkové (2002) výchova výrazně přispívá k prevenci společensky nevhodných a škodlivých forem chování, což je významné zejména v současné společenské situaci, kdy narůstá kriminalita mladistvých a snižuje se věk delikventů. Vhodné pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže je jednou z účinných forem prevence tak závažných výchovných problémů, jako jsou projevy agresivity, záškoláctví, drogová závislost, gamblerství, závislost na virtuální droze, problémy v oblasti sexu.

2.1 Zařízení pro výchovu mimo vyučování

V době mimo vyučování se na výchově dětí a mládeže podílí, jak už jsem výše uvedla především rodina. Dále také různá zařízení pro výchovu mimo vyučování, jako jsou například zájmové kroužky. Důležitým úkolem těchto kroužků je naplnit volný čas dětí a mládeže tak, aby je zajímal, bavil a také učil.

Podle Pávkové (2002) dítě, které nemá přiměřené zájmy, svého koníčka, nudí se, může snadněji podlehnout negativním vlivům asociálních jedinců a part. Může se také projevat závislost na virtuální droze v případě nedostatku emocionálních sociálních vazeb. Naopak dítě, které má svůj oblíbený sport, hudbu, tanec, věnuje se modelářství, rybaření nebo jiné zájmové činnosti, nebude pravděpodobně z nudy rozbíjet v parcích sochy, přepadat duchodce, týrat a šikanovat mladší a slabší spolužáky nebo ubližovat zvířatům.

2.1.1 Školní družiny a školní kluby

Školní družiny slouží jako zařízení pro malé školáky. Jedná se o práci s dětmi prvního stupně. Školní družina zajišťuje péči o děti v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání. Z vlastní zkušenosti vím, že se tam až zase tak nedbá na různorodost činností ve volném čase, spíše je tam výchovná činnost ve formě uspokojení velké potřeby pohybu dětí.

Školní kluby slouží dětem středního věku. V tomto věku jsou děti zajisté samostatnější a mají i větší vyhraněnost co se týká zájmových činností. Smyslem práce školních klubů jsou zájmové činnosti v pravidelných kroužcích apod. Mnoho dětí i já si myslím, že hlavním plusem školního klubu bylo to, že jsme si mohli svobodně a kdykoliv vybrat, co chceme dělat. Střídalo se několik činností za den, ať už jsme měli možnost hrát šachy, či sportovat. nebo si jen tak povídat.

2.1.2 Domovy mládeže a dětské domovy

Podle Pávkové (2002) domovy mládeže zajišťují výchovnou péči, ubytování a stravování žákům středních škol, kteří vzhledem ke vzdálenosti zvolené školy od místa trvalého bydliště nemohou denně do školy dojíždět. Kromě činností souvisejících s režimem dne, sebeobsluhy a přípravy na vyučování je jejich významným úkolem dbát na efektivní využívání volného času mládeže.

Domov mládeže aneb internát je pro mnohé místem, kam se jim po víkendu nikdy moc nechce, ani se jim tam nelíbí. Zastávají názor, že je tam pořád někdo přehnaně hlídá a že nemají skoro žádnou volnost. Používají dokonce i termín „vězení“. Mnozí však naopak berou internát jako uvolnění od domova a domácích povinností. Mám mnoho přátel, kteří byli ubytováni v domovech mládeže, a tak vím, že názory na ně jsou poněkud různorodé.

Podle Pávkové (2002) dětské domovy jako zařízení ústavní výchovy mají specifické postavení, jedním z jejich úkolů je také dbát na kultivaci dětí a mládeže ve volném čase. V dětských domovech jsou umístěny děti od 3 do 18 let, eventuálně do ukončení profesní přípravy, o které se rodina z nějakého důvodu nechce, nemůže nebo neumí postarat. Snahou pedagogů je, aby děti prožívaly volný čas obdobným způsobem jako děti, žijící v rodinách. Podporují jejich zapojení do zájmových činností v rozličných typech výchovných zařízení, organizací a institucí.

Většinou je hlavním důvodem pro zařazení do dětského domova zanedbávání výchovy, výživy a dalších rodičovských povinností, často je to však psychické a fyzické týrání nebo zneužívání. U dětí, kde je předpoklad, že se nebudou moci vrátit do své rodiny nebo o ně nikdo nemá zájem, hledá právě dětské domov vhodné pěstouny.

2.1.3 Základní umělecké školy, jazykové školy a jiné subjekty

Základní umělecké školy jsou jakýmsi zájmovým vzděláváním ve volném čase. Nabízejí spousty uplatnění dětem a mládeži se svými hudebními, hudebně - pohybovými, výtvarnými, literárními a dramatickými obory. Připravují žáky pro studium na středních a vysokých školách s uměleckým zaměřením. Jazykové školy plní také funkci vzdělávací, a to v oblasti výuky cizích jazyků. Na ovlivňování volného času dětí a mládeže se podílí i různá občanská sdružení, sdružení dětí a mládeže, sportovní organizace, kulturní zařízení. Svou činnost zaměřenou na výchovu mladých lidí v době mimo vyučování nabízí i církve a náboženská společenství, jako např. Salesiánská střediska mládeže, kde mohou děti a mládež docházet bez ohledu na to, jestli jsou věřící či ne.

3 LOKÁLNÍ PROSTŘEDÍ, VRSTEVNICKÉ SKUPINY

3.1 Charakteristika lokálního a regionálního prostředí

„Obě tato prostředí představují univerzální a trvalý element našeho života, která mají demografický, teritoriální, institucionální, regulativní a také kulturní charakter. Lokální prostředí lze definovat jako skupinu lidí žijících na ohraničeném teritoriu, uznávající společné tradice, symboly, hodnoty. K základním typům lokálního prostředí náleží prostředí městské a venkovské“ (Kraus, 2001, s. 126).

Podle Krause (2001) je městské prostředí charakterizováno těmito znaky:

- Účast obyvatel, mládeže ve velkém počtu v různých cílových a účelových skupinách.
- Dominance konzumního přístupu a povrchnost v charakteru mezilidských vztahů. Zánik tradičních autorit, nedostatek výrazných společenských autorit.
- Nefungující neformální společenská kontrola.
- Výrazná anonymita v životě a činnostech v lokalitě.
- Výrazný pokles institutu sousedství.
- Velká proměnlivost, rychlost změn v celém životě.
- Výrazná diferenciací v profesní struktuře a společenském rozvrstvení.

Relativně novým specifickým typem městského prostředí je sídliště, představující zvláštní komplex vztahů. Jsou to bydliště bez tradic. Základním problémem je to, že se většinou zapomnělo na dostatek travnatých ploch, hřišť, parků, sadů. To se pak promítá do utváření jejich osobností.

„Širší prostředí zahrnující více lokalit označujeme jako regionální. I toto prostředí obsahuje faktory přírodní, kulturní i společenské. Jde o komplex různých seskupení obcí typu městského i venkovského, jeho integrujícím jádrem bývá příslušná metropole. V našich podmínkách lze v jistém smyslu chápat regiony jako dříve existující kraje. V poslední době jsme byli svědky diskusí o vymezení velikosti a hranic regionů a o celkovém regionálním uspořádání naší společnosti“ (Kraus, 2001, s. 127).

Tabulka 1:

Shrnující charakteristika základních typů lokálního prostředí (Kraus, 2001, s. 129):

MĚSTO		VENKOV tradiční	VENKOV současný
1.	Profesní rozmanitost	Jednoznačně převládající profese zemědělská	Profesní rozmanitost s dominancí zemědělství
2.	Chybí neformální sociální kontrola (anonymita)	Existuje silná sociální kontrola	Sociální kontrola funguje byť v omezené míře
3.	Vztahy rodinné výrazně narušeny	Silné vazby rodinné v okruhu pokrevním i sousedském	Uvolněné sazky rodinné i sousedské
4.	Různorodost v oblasti dělby rolí	Jasně vymezení rolí vzhledem k pohlaví, věku, sociální pozici	Různorodost v oblasti dělby rolí
5.	Rozvinuté osvětové aspirace	Nedostatek osvětových aspirací	Aspirace především vzdělávací vzrostly
6.	Povrchnost mezilidských vztahů (absence sousedství)	Výrazná sounáležitost, solidarita	Oslabování osobních neformálních vztahů
7.	Výrazná různorodost výchovných vzorů	Tradicionalismus a pevnost vzorů	Různorodost vzorů, ale pomalejší akceptace
8.	Výrazný institucionální podíl na výchově	Výrazná dominance rodiny ve výchově	Role výchovných institucí je omezenější
9.	Dostupnost značného množství kulturních institucí	Kulturní život je organizován spontánně samotnými obyvateli (folklór)	Působení kulturních institucí je omezené
10.	Rychlá reakce na společenské dění	Konzervatismus, setrvávání na tradicích	Reakce na společenské dění je rychlejší pod vlivem médií

Podle Krause (2001) lokální prostředí vstupuje do výchovného procesu především tím, že poznamenává aktéry výchovného procesu, tedy i mládež. Každý zkušenější učitel, vychovatel, učitel, který má možnost srovnání, potvrdí, že práce s dětmi na venkově či ve městě (především na sídlištích) je rozdílná. Možnosti kulturního využití jsou nepochybně významnou determinantou rozvoje osobnosti dětí a mládeže. V našich výzkumech v osmdesátých letech se potvrdila souvislost mezi chováním dětí a těmito možnostmi. Dnes se ovšem situace změnila jednak v tom smyslu, že v řadě obcí venkovského charakteru, kde fungovala alespoň kina, nejsou v provozu ani ta. Na druhou stranu je třeba vzít do úvahy celkové posuny a změny. V našich kinech, pokud jde o repertoár, zřetelně dominují thrillery, hororové filmy americké produkce plné brutality, násilí, krve. Dochází jaksi paradoxně k tomu, že jsou vlastně na tom o něco lépe děti, které jsou toho ušetřeny (tedy venkovské). Jiná věc je, že i k těmto dětem přicházejí podobné podněty prostřednictvím televize. Pokud jde o působení divadel, galerií, možnosti návštěv koncertů, možnosti jejich využití s přibývajícím velikostí obce samozřejmě rostou. Problém je v tom, že současné děti a mladá generace jsou těmito vesměs hodnotnými kulturními prožitky dotčeny jen v nepatrném procentu, celkem bez ohledu na typ a velikost lokality. Tady se zdá, že rozhodující je působení rodiny, jak tyto příležitosti vyhledává a zprostředkovává.

3.2 Vrstevnické skupiny

„Pro mnoho dětí a mladých lidí je první, a často také jedinou formou dobrovolného sdružování neformální vrstevnická skupina. Vytvářejí ji mladí lidé blízkého věku a obdobného zájmu, často také téhož pohlaví a blízkého sociálního statusu. Vrstevnické skupiny vznikají nejprve v místě bydliště, později se dosah jejich působení zvětšuje. Tyto skupiny v minulosti byly a dodnes jsou výrazem potřeby člověka navazovat neformální mezilidské kontakty“ (Hofbauer, 2004, s. 99).

„Vrstevnické skupiny lze charakterizovat podle kritérií platících pro sociální skupiny obecně. To znamená, že je můžeme rozlišovat podle velikosti, podle struktury, např. z hlediska pohlaví, příslušnosti sociální, náboženské ale třeba hodnoty, které vyznávají. Z tohoto hlediska se existence těchto skupin pohybuje na škále od skupin s jednoznačně pozitivními cíli až po skupiny, jejichž cíle jsou asociální či přímo antisociální (party, bandy, gangy)“ (Kraus, 2001, s. 16).

Problémem, který může vyústit i v problém společenský je, jak už jsem nastínila seskupování malých part do vícečlenných skupin, které zastávají stejný životní styl, či pohled na svět. Mám na mysli například extrémní fotbalové fanoušky, které už tak ani nezajímá hra samotná jako ničení majetku, k čemuž přispívá alkohol a jiné omamné látky. Podle mého názoru je to ovlivněno například tím, že vznikají stranické skupiny, do kterých se mladiství přidávají s oblibou.

Podle Krause (2001) jsou populární hnutí ekologická, která se soustřeďují výrazně na ochranu životního prostředí. Značné zastoupení má u nás také hnutí Skinheads. Subkultura Skinů je daleko političtější než u řady jiných hnutí, orientují se na klasické hodnoty, které postrádají u svých konzumně orientovaných rodičů. Zastávají převážně ultrapravicové postoje a ideálem je pro ně pevný stát, diktatura hraničí s fašismem. Ze sociálně pedagogického hlediska je důležité, že věkový průměr stoupenců tohoto hnutí klesá pod hranici 15 let. U nás je toto hnutí známo především ve spojitosti s romskou otázkou. Je považováno za hnutí extrémistické stejně jako hnutí Punk, které upoutává spíše provokativní prvky ve vnějším projevu. Příslušníci tohoto hnutí, podobně jako anarchisté, projevují svůj odpor vůči všemu autoritativnímu. Proti starší generaci, vládě, policii. Otevřeně se hlásí k legalizaci drog.

Je velmi důležité zmínit skupinu, v dnešní době jednu z nejčastějších a řekla bych i ze značné části nejnebezpečnějších, a sice Emo. „Styl EMO“ je velmi často spojován se sebepoškozováním. Blogy, které si vytvářejí příznivci tohoto stylu na internetu, jsou plné diskusních fór, kde příspěvky o sebepoškozování jsou zahrnuty téměř v každé větě. Je až nepochopitelné kolik příznivců tohoto „stylu“ jsou právě děti.

4 HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY

Podle Hofbauera (2004) můžeme rozdělit různé formy vztahu mezi mladými lidmi a médii:

- Děti a mládež se stávají předmětem zájmu médií určených dospělým- média mluví o dětech.
- Setkávají se s nimi jako uživatelé (čtenáři, posluchači, diváci) - média mluví k dětem.
- Děti se samy podílejí autorsky, organizačně nebo technicky na mediální tvorbě - děti mluví prostřednictvím médií.

4.1 Média o dětech a mládeži pro dospělé

„Média vytvářeny dospělými přinášejí informace o stavu a potřebách života a rozvoje mladé generace. Jsou buď průběžným sdělením pro širokou veřejnost, nebo jsou odborně zaměřena a oborově profilována. Přinášejí rozbor minulého vývoje, nebo současného stavu života a výchovy dětí a mládeže ve volném čase; přinášejí teoretickou reflexi i metodiku výchovy. Jsou určeny zvláště těm skupinám, jež se věnují dětem a mladým lidem (rodičům, učitelům, vychovatelům, pracovníkům dobrovolných sdružení a sociální sféry i dalším)“ (Hofbauer, 2004, s. 130).

A jak je tomu dnes? Podle Hofbauera (2004) je pro současnost charakteristický rychlý rozvoj a všestranné využívání médií. V druhé polovině devadesátých let 20. století se objevil prudký vzestup počtu uživatelů mobilních telefonů. Současně s tímto produktem se rozšiřují i jeho služby, jako například služba, kdy mobilní telefony mohly splňovat funkci posílání MMS.

Stejný vzestup by jsme mohli zaznamenat i u jiných produktů. Mezi hromadné sdělovací prostředky patří i televize, rozhlas a také tisk. Právě tisk je jedním z nejrozšířenějších sdělovacích prostředků u nás, ale i v celém světě. Rozdělit tisk můžeme například podle jeho účelnosti. A to na tisk informativní a nebo na bulvár. Čtení a zájem o tisk je z obecného hlediska ovlivněno životním stylem, který je pro každého jedince moc důležitý.

Havlík (In Kraus, 2001) dělí životní styly do tří skupin podle převažujících hodnot způsobu života.

- Životní styl s náplní studia provozují všichni ti, kteří hodně čtou, často chodí do divadla, jezdí na výlety za poznáním, ale také pravidelní televizní diváci. Všechny, kteří dávají přednost tomuto stylu, nutí k poznávání nového zvědavost.
- Životní styl s nejvyšší hodnotou hraní je diferencovanou obdobou bývalého slavení. Během roku je možné hrát a slavit každý týden, den. Tento životní styl upřednostňují sportovci nebo sportovní fanoušci, ale také hráči různých her a pravidelní návštěvníci zábavných podniků.
- Životní styl s rozjímáním, lze provozovat o samotě nebo v komunitách. Ze statistik se ukazuje, že se jedná o samotáře, kteří nikdy netráví volný čas s rodinou.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 PŘÍPRAVA VÝZKUMU

5.1 Cíl výzkumu

Svůj výzkum jsem zaměřila na problematiku volného času mládeže ve věku 15-20 let. Hlavním záměrem je porovnat volný čas mládeže v dnešní době s dobou 60. let 20. století.

Zajímalo mě také, co dnešní mládež baví ze všeho nejvíce a co ji bavilo před 40 lety. Hlavním záměrem tedy zůstává srovnání dvou generací.

1. Mládež 15 - 20 let
2. Dospělí lidé 40 - 50 let.

Podle Krause (2001) je generace, podle obecně přijímaného pojetí, velká, sociálně diferencovaná skupina osob, jež jsou spojeny dobově podmíněným stylem myšlení a jednání a prožívají podstatná období své socializace ve shodných historických a kulturních podmínkách).

Ve volném čase je možnost věnovat se činnostem, které máme rádi, baví nás a přináší nám radost, uvolnění. Prostě je dělat chceme a můžeme. Nicméně volný čas se může dokonce stát zdrojem velmi vážného ohrožení. Základem, jakož i v mnoha jiných případech, je jistě rodina, dokonce i dědičné faktory. Děti napodobují své rodiče, ve značné míře přebírají jejich životní styl a tedy i způsob trávení volného času. Jsou ovšem i jiné vlivy, které mohou výrazně působit na jedince. Mezi ně patří právě nové technologie. Internet, který je v dnešní době nedílnou součástí většiny domácností, se stal „koníčkem číslo jedna“ pro mnoho dětí a dospívající mládež.

5.2 Výzkumný problém

Co se skrývá pod pojmem volný čas?

Je rozdíl mezi generacemi mladých lidí ve způsobu trávení volného času?

5.3 Výzkumné předpoklady

P1 Ve způsobu trávení volného času mezi dnešní mládeží a mládeží šedesátých let minulého století jsou zásadní rozdíly.

P2 Způsob trávení volné času dnešní mládeží je do značné míry ovlivněn masovými médii.

P3 Způsob, jakým dnešní mládež tráví svůj volný čas, může mít vliv na jejich zkušenosti s užíváním návykových látek.

5.4 Druh výzkumu

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila výzkum kvantitativní, neboť se domnívám, že pro srovnání dvou věkových kategorií je to nejvhodnější. Forma dotazování je pro tento druh výzkumu ideální, neboť je zároveň i anonymní. To dle mého názoru ocení převážně mladší respondenti.

5.5 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořili dvě věkové skupiny, a sice mládež od 15 do 20 let a dospělí lidé od 40 do 50 let.

1. **Skupina mládež** - studenti Střední podnikatelské školy ve Zlíně, přičemž dotazníky byly rozdány jak v prvních ročnících (25 ks), tak i ve 3. ročnících(25). Rozptyl dotazníků v prvních a třetích ročnících byl namátkový. Snažila jsem se však, aby tato výběrová skupina zahrnovala respondenty obou pohlaví.
2. **Skupina dospělí** - respondenti této věkové skupiny byli vybíráni z řad mých známých, kolegů a rodičů mých kamarádů (50 ks). Tady jsem se opět snažila vybrat respondenty obou pohlaví a také respondenty s různým vzděláním.

5.6 Metoda výzkumu

Jak už jsem výše nastínila, jako metodu kvantitativního výzkumu jsem použila formu dotazování.

Dotazovány byly dvě skupiny. Tyto skupiny vyplňovaly mnou vypracované a sestavované dotazníky. Nutno podotknout, že obě věkové skupiny dostaly stejnou formu dotazníku, jen zadání znělo jinak. Mládež odpovídala na to, jak tráví svůj volný čas nyní (současnost). Dospělí mají v dotazníku uvedeno, aby se pokusili vžít do doby, kdy právě jim bylo 15 až 20 let (minulost). V úvodu byl dotazník soustředěn na zjišťování základních údajů o re-

spondentovi (pohlaví, věk, sociální statut mladistvých). Právě otázka věku byla pro mě, jako tvůrce tohoto výzkumu velmi zásadní, neboť dle ní jsem mohla rozdělit respondenty na dvě generace. Dále se v dotazníku objevují otázky, které se týkají volného času (oblíbená činnost, dostatek času na volný čas apod.) Zajímala mě i ve společnosti docela diskutována otázka užívání drog. V dotazníku se tedy objevují i otázky tohoto směru. V neposlední řadě se dotazuji i na to, jak moc je pro respondenty důležitá moderní technologie (PC-Internet, hrací konzole apod.) a jak moc ji využívají. V poslední fázi byl dotazník zaměřen na rodiče respondentů, a to z hlediska autority a vzoru pro ně samotné. Oba druhy těchto dotazníků jsou uvedeny v příloze.

5.7 Plán výzkumu

1. *Studium odborné literatury* →
2. *Stanovení výzkumného problému – definování pojmu volný čas* →
3. *Stanovení výzkumné metody* →
4. *Sběr dat* →
5. *Vyhodnocení výzkumu* →
6. *Závěr výzkumu.*

6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

V této kapitole jsou zpracovány data, která byla získána v rámci výzkumu.

Pro přehlednější vyhodnocení výzkumu jsem respondenty rozdělila do dvou skupin podle generace. Nazývám je tedy:

- Skupina Mládež
- Skupina Dospělí

6.1 Výsledky dotazníkového zkoumání

6.1.1 Rozdělení respondentů

V prvních třech otázkách dotazníku jsem se respondentů dotazovala na osobní údaje, jako jsou pohlaví, věk, bydliště. Snažila jsem se, aby počet respondentů, co se týče právě základních údajů byl poněkud vyrovnaný. Tím se snažím předejít tomu, aby byly výsledky ovlivněny jednostranným výběrem respondentů.

Prvním a nejdůležitějším výsledkem mého výzkumu je rozdělení skupin, dle generací. Rozdělení na polovinu bylo záměrné, proto byl výsledek zřejmý ihned po přečtení dotazníků.

Výsledkem je:

Skupina mládež ➤ 50 respondentů

Skupina dospělí ➤ 50 respondentů.

6.1.2 Základní informace o respondentech

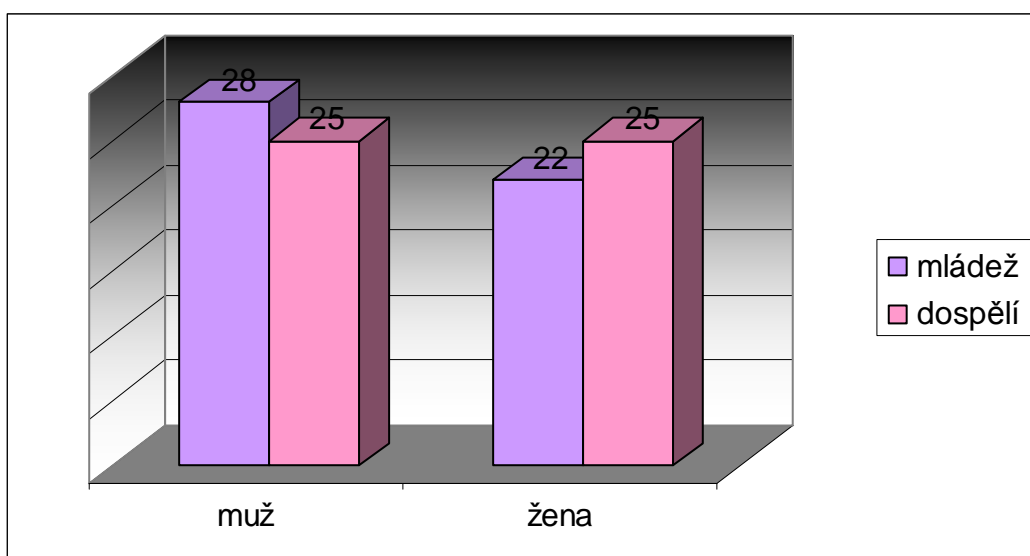
Ženy i muži tráví svůj volný čas docela rozdílně. Už v nejmladším věku je jakousi nedílnou součástí dívek panenka. A u chlapců je to zase autíčko.

Ženy a muži tedy mají různé zájmy. Není to samozřejmě pravidlem, ale mnohdy to tak je. Proto i tahle nejzákladnější otázka v mém dotazníku hraje určitě důležitou roli.

Tabulka 2: Rozdělní respondentů

	muži (počet respondentů)	ženy (počet respondentů)
mládež	28	22
dospělí	25	25

Obrázek 1: Rozdělení respondentů

Pohlaví respondentů bylo záměrně vybráno tak, aby bylo dá se říci vyrovnané, aby převaha buď žen nebo mužů nemohla ovlivnit další výsledky mého výzkumu. Z tabulky i z grafu je zřejmé, že se rovnováha dvou pohlaví docela zdařila. Ve skupině mládež je 56 % mužů a 44 % žen. Ve skupině dospělí je 50 % mužů a 50 % žen, tedy absolutní polovina. Pro celkový přehled z celkové skupiny 100 dotazovaných respondentů patřilo 53% mužům a 47 % ženám.

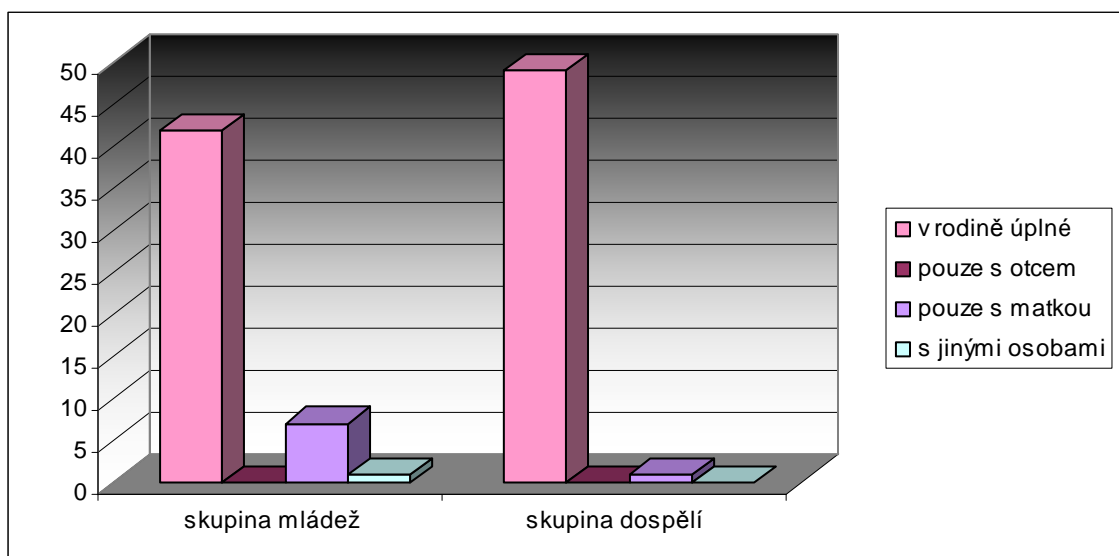
6.1.3 Rodinné prostředí respondentů

Rodina je jedno z nejdůležitějších prostředí pro výchovu dětí a mládeže. Celá rodina dříve bydlela pod jednou střechou a nemyslím tím jen matku, otce, děti, ale i například tři generace. Většinou měla své hospodářství a navzájem si pomáhala. Mám pocit, že právě v tu dobu si spolu lidé ještě rádi povídali, sdružovali se. Společné obědy a večere byly samozřejmostí. Navzájem se všichni uvnitř rodiny dobře znali, znali problémy těch druhých. V dnešní době je v každé rodině jedno, dvě, možná tři děti. Tenkrát? Nebylo vůbec neobvyklé mít pět až sedm sourozenců.

Tabulka 3: Rodinné prostředí respondentů

Respondent žije:	skupina mládež	skupina dospělí
v rodině úplné	42	49
pouze s otcem	0	0
pouze s matkou	7	1
s jinými osobami	1	0

Obrázek 2: Rodinné prostředí respondentů

Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že „dnešní mládež“ žije z 84 % v úplné rodině. 92 % mládeže dříve žilo také v rodině úplné. Zatímco u skupiny dospělých žilo v neúplné rodině - s matkou pouze 2 % respondentů, tak u skupiny mládež se jedná o 14 % mládeže. Pro celkový přehled z celku 100 respondentů v rodině úplné žije 91 % dotazovaných. V rodině neúplné nebo s jinou osobou žije 9 % dotazovaných z celku 100 respondentů.

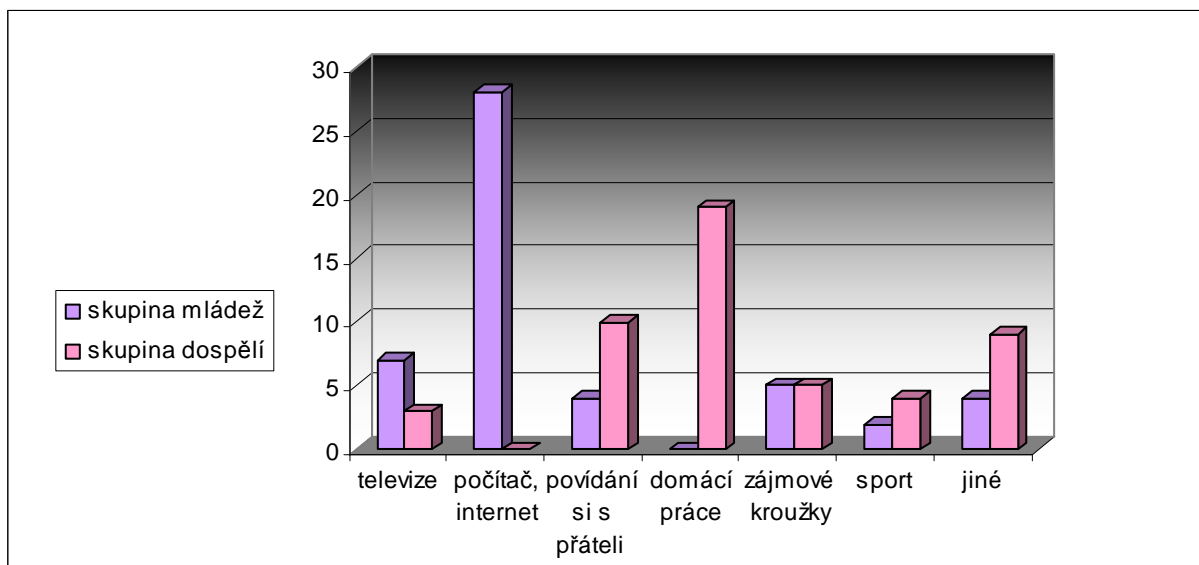
6.1.4 Trávení volného času

V očích mládeže a i v očích mých se pod pojmem volný čas skrývá právě zábava. Samozřejmě, že každý člověk je jiný, a proto má i jiné své tzv. oblíbené činnosti. „Dnešní mládež“ má podle mého odlišný názor na volný čas a dnešní společnost by měla mít zájem na tom, jak ho tráví. Je samozřejmé, že na prvním místě je to záležitost rodiny, výchovu dětí ve volném čase ale úplně zajistit nemůže. Rodina nemůže uspokojovat potřebu dětí a zejména mládeže sdružovat se v nejrůznějších skupinách vrstevníků.

Tabulka 4: Způsob trávení volného času

	skupina mládež	skupina dospělí
televize	7 (14%)	3 (6%)
počítač, internet	28 (56%)	0
povídání si s přáteli	4 (8%)	10 (20%)
domácí práce	0	19 (38%)
zájmové kroužky	5 (10%)	5 (10%)
sport	2 (4%)	4 (8 %)
jiné	4 (8%)	9 (18%)

Obrázek 3: Způsob trávení volného času

Z provedeného výzkumu je zřejmé, že v dnešní době se mládež ve svém volném čase baví převážně prostřednictvím počítačových technologií (prostřednictvím Internetu), a to celých 56 % dotazovaných mladistvých respondentů. Na významu neztrácí ani televize, přátelé a zájmové kroužky. Ve skupině dospělých bylo zjištěno, že tito svůj volný čas trávili nejčastěji domácími pracemi (38 %), povídáním si s přáteli, ale i jinak – nevedeno jak.

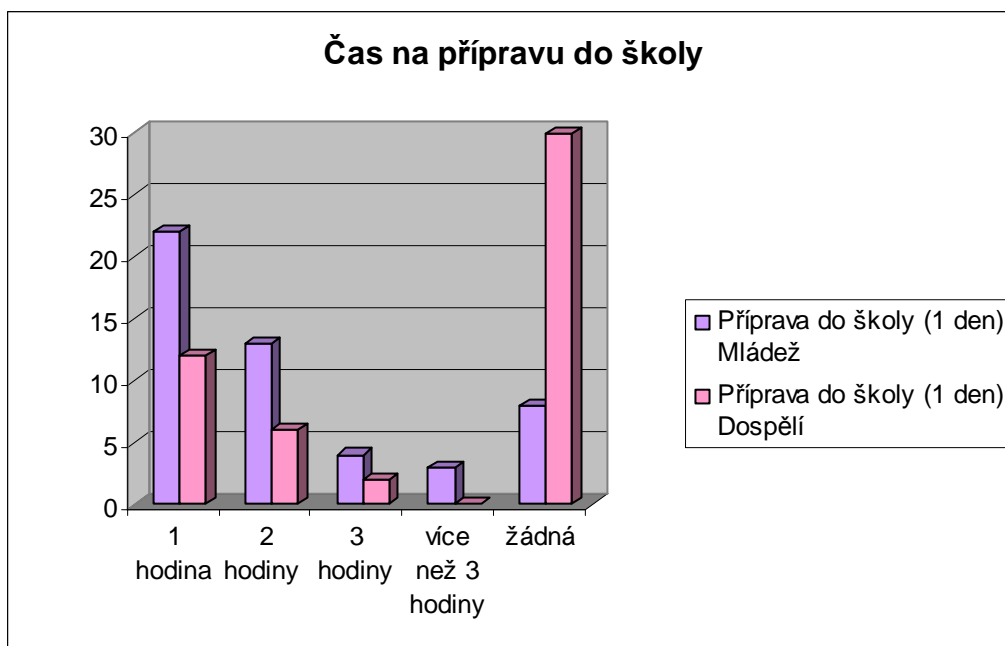
6.1.5 Čas věnovaný přípravě do školy

V zájmu mladého studujícího člověka je každodenní příprava do školy. Děti na základní škole by měly být kontrolovány rodiči. U mládeže na středních školách se tyto kontroly postupně vytrácí až při dovršení studentových osmnácti let. Potom už je na každém jedinci, jak uzpůsobí čas, který bude sloužit k přípravě do školy.

Tabulka 5: Příprava do školy

Příprava do školy denně	Mládež	Dospělí
1 hodina	22	12
2 hodiny	13	6
3 hodiny	4	2
více než 3 hodiny	3	0
žádná	8	30

Obrázek 4: Příprava do školy

Výzkumem bylo zjištěno, že 44% nynější mládeže věnuje denně přípravě do školy 1 hodinu, zatímco u dospělých to bylo pouze 24%. 2 hodiny přípravě do školy dává 26% dnešní mládeže. V 60. letech věnovalo škole 2 hodiny denně jen 12% mladých. 3 hodiny denně se učí pouhých 8% mládeže nyní a 4% dospělých. Více než 3 hodiny denně se připravuje 6% mladých lidí teď, ale nebylo tomu tak u nikoho v letech minulých. Vzhledem k podmínkám v dnešním světě se do školy vůbec nepřipravuje 16% lidí. V 60. letech se nepřipravovalo 60% lidí, možná proto, že tehdy nebyla škola zase tak důležitá.

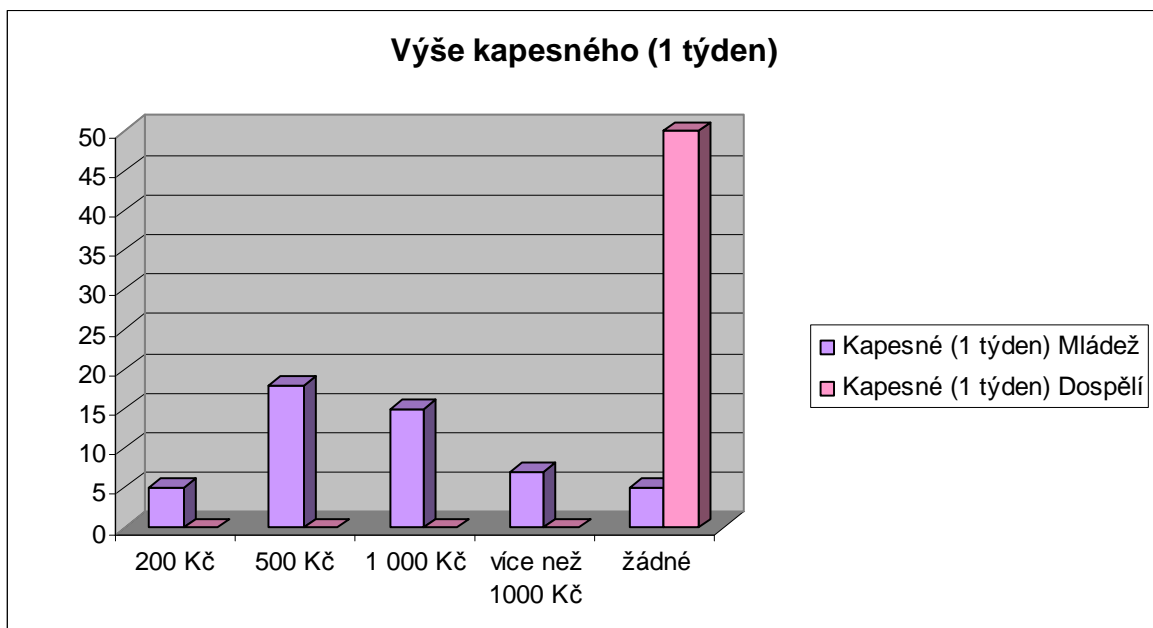
6.1.6 Kapesné jako špatná motivace

Většina mladých lidí v dnešní době dostává od svých rodičů tzv. „kapesné“. Je to jakýsi obnos peněz který poskytne rodič svému dítěti většinou v pravidelných intervalech. S těmi-to penězi pak nakládá dotyčný podle vlastního uvážení. V dnešní době se kapesné pohybuje určitě v jiném rozmezí než v 60. letech minulého století. Otázkou je potom to jak dotyčný s penězi naloží. Mnohdy totiž dojde k tomu, že je utratí za zbytečné, nepotřebné či dokonce nebezpečné věci (drogy, zbraně, alkohol).

Tabulka 6: Výše kapesného

Kapesné (1 týden)	Mládež	Dospělí
200 Kč	5	0
500 Kč	18	0
1 000 Kč	15	0
více než 1000 Kč	7	0
žádné	5	50

Obrázek 5: Výše kapesného

Ve výzkumu o kapesném se zjistilo, že v dnešní době 10% mladých lidí dostává týdně pro svou potřebu 200 Kč, 500 Kč na týden dostane od svých rodičů 36% mladých, 30% pak 1000 Kč na týden a více než 1000 Kč týdně si nyní dostane 14% mladistvých dotazovaných. 10% dnešní mládeže kapesné nedostává.

V 60. letech tolik peněz na týden jako kapesné nedostával žádný z respondentů.

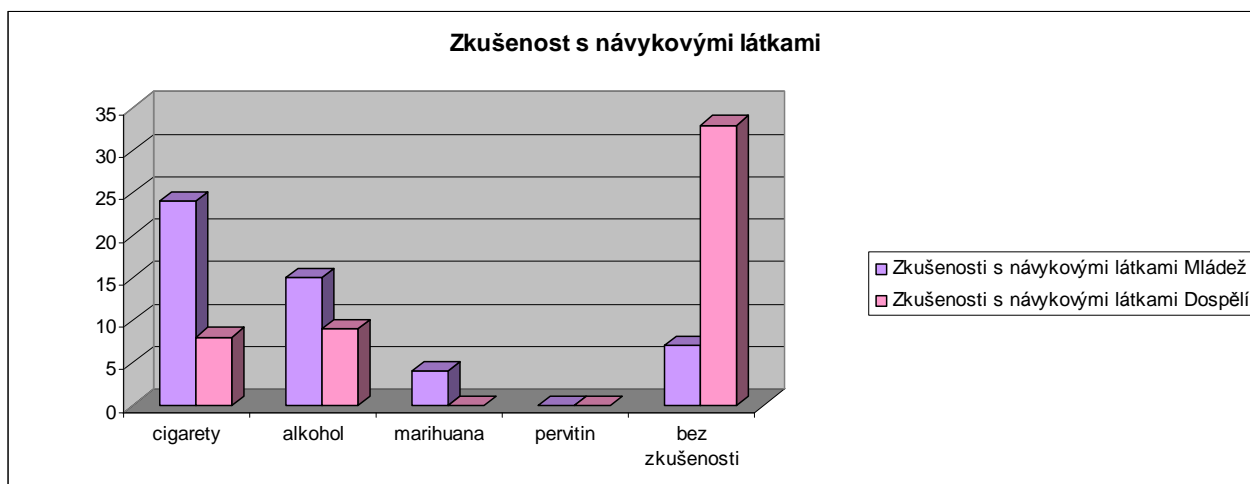
6.1.7 Návykové látky jako riziko mládeže

K otázce zkušenosti mládeže s návykovými látkami je třeba uvést, že respondenti měli v dotazníku možnost označit pouze jednu odpověď.

Tabulka 7: Zkušenosti s návykovými látkami

Zkušenosti s návykovými látkami	Mládež	Dospělí
cigarety	24	8
alkohol	15	9
marihuana	4	0
pervitin	0	0
bez zkušenosti	7	33

Obrázek 6: Zkušenosti s návykovými látkami

Ve skupině dotazovaných se ukázalo, že téměř polovina tj. 48% dnešní mládeže má zkušenost s cigaretami, kdežto u mladých lidí ze 60. let je to pouze 16%. U alkoholu je to 30% u mladistvých dnes a 18% u dřívější mládeže. Marihuanu zkusilo 8% dotazovaných mladých z dnešní doby. V 60. letech minulého století ještě marihuana nebyla rozšířená v takové míře jako dnes, tudíž s ní neměl zkušenosti nikdo z dotazovaných. Podobně je tomu i u pervitinu, u kterého jsme neslyšeli kladnou odpověď ani u jedné z dotazovaných skupin. Lidí bez jakýchkoliv zkušeností návykovými látkami se našlo 14% mezi dnešní mládeží a 66% u mládeže z 60. let.

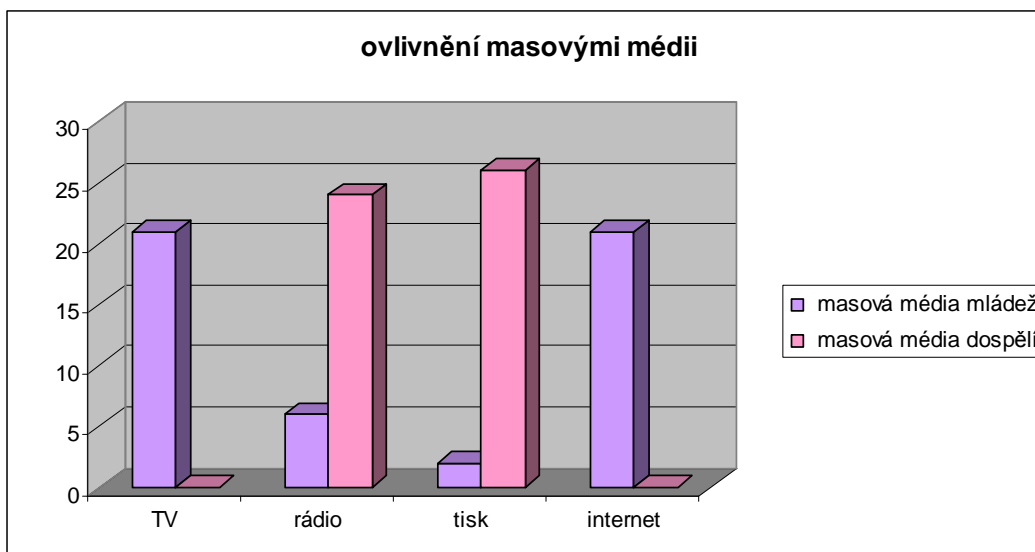
6.1.8 Mládež a masová média

Podle Hofbauera (2004) stále roste význam mezilidské komunikace, jako formy sociálního styku, spočívající ve sdělování informací. Komunikace může být bezprostřední, tváří v tvář, stále častěji však informace zprostředkují média. Zejména masmédia (hromadné sdělovací prostředky) umožňují ovlivňování velkých skupin lidí najednou a v poslední době i jejich aktivní zapojení do komunikace.

Tabulka 8: Hromadné sdělovací prostředky

masová média	mládež	dospělí
TV	21	0
rádio	6	24
tisk	2	26
internet	21	0

Obrázek 7: Hromadné sdělovací prostředky

Jak ukázal graf, dnešní mládež preferuje nejvíce televizi a internet k získávání informací, které v součtu činí 84%. Naproti tomu tisk a rozhlas činí pouhých 16%.

U mládeže v 60. letech tomu bylo přesně naopak. Zatímco internet a televizi nevyužíval nikdo. Rozhlas využívalo 48% dotazovaných respondentů a tisk zbývajících 52%.

6.2 Ověření předpokladů výzkumu

Pro samotný výzkum byly vymezeny tyto předpoklady:

P1 Ve způsobu trávení volného času mezi dnešní mládeží a mládeží šedesátých let minulého století jsou zásadní rozdíly.

P2 Způsob trávení volného času dnešní mládeží je do značné míry ovlivněn masovými médii.

P3 Způsob, jakým dnešní mládež tráví svůj volný čas, může mít vliv na jejich zkušenosti s užíváním návykových látek.

Z provedeného výzkumu nám vyplynulo, že mezi mládeží dnes a mládeží šedesátých let minulého století jsou rozdíly ve způsobu trávení jejich volného času. Zatímco dnešní mládež ve svém volném čase nejvíce preferuje počítač, potažmo internetovou síť, televizi a

zájmové kroužky, mladí lidé v šedesátých letech minulého století svůj volný čas trávili převážně domácími pracemi a povídáním si s přáteli. Předpoklad výzkumu P1 tedy můžeme přijmout jako potvrzený.

K předpokladu výzkumu P2 můžeme uvést, že 70 % dnešních mladých lidí, kteří byli dotazováni, ve svém volném čase upřednostňují počítač – internet a televizi. Je tedy zřejmé, že dnešní mládež je masovými médii do značné míry ovlivněna, proto i předpoklad P2 můžeme přijmout.

Co se týká zkušeností dnešní mládeže s návykovými látkami, je třeba zmínit fakt, že 86 % dotazovaných má dnes již zkušenost s nějakou návykovou látkou. 48 % mladistvých uvedlo, že již má zkušenosti s cigaretami, 30 % s alkoholem a 8 % z nich již zkusilo marihuanu. Z těchto výsledků můžeme vyvodit fakt, že způsob trávení volného času může zajisté souviset se zkušeností mladistvých s užíváním návykových látek, tedy může mít na užívání návykových látek vliv. Proto i předpoklad P3 byl tímto výzkumem potvrzen.

ZÁVĚR

Na závěr bych chtěla stručně shrnout, o čem jsem vlastně psala. Srovnávala jsem náplň volného času dnešní mládeže s mládeží 60. let minulého století. Přišla jsem na to, že mladí lidé dnes mají oproti těm z 60. let mnoho výhod a možností. Jednou z prvních je určitě možnost studia. Dříve to bylo tak, že po základní škole neměli všichni tu možnost studovat. Myslím si, že právě tato generace, alespoň 50 procent těchto ročníků začalo pracovat už v patnácti letech. Tohle období mělo striktně dané pravidlo, a sice všichni schopní občané museli chodit do práce. Kdo do práce nechodil, byl mimo to, že ho ostatní lidé pomlouvali, i stíhán za příživnictví. Dále bych ráda bych zmínila, že v dnešní době je tu spousta organizací, které tu dříve nebyly nebo alespoň ne v takové míře. Úřady práce, které pomáhají mladým lidem získat práci, která bude odpovídat jejich znalostem a zkušenostem, jsou podle mého organizací číslo jedna. Dále jsou tu organizace, které jsou tady pro děti, mládež, ale i pro dospělé, a sice tzv. K-centra. Tyhle nízkoprahové centra se nacházejí v každém městě a každému nabízejí pomoc. Pomáhají především lidem, kteří mají problémy s drogami, kteří jsou na nich závislí a kteří se chtějí vrátit zpět do „spořádaného života“. I psychologové a psychiatři patří do okruhu, který chci vyzdvihnout. Pomáhají jak mladým lidem, tak i všem věkovým generacím. Odborní poradci, kteří mládeži radí, jak spořit a hospodařit s penězi jsou tady také „plusem“. Skutečnost, že dnešní mládež má daleko více volného času, a miliony možností, jak ho efektivně využít je na místě. Myslím si, že nynější generace mládeže se má o poznání lépe, než generace dříve. Je to ovlivněno vývojem. Mám taky za to, že tato mládež si tolik neváží základních lidských hodnot, než si vážila generace dříve. Mým závěrem tedy je, že každý člověk je jedinečný a má právo se rozhodnout, jak svůj volný čas bude trávit. Jestli efektivně nebo neefektivně, zda nepodlehne škodlivým vlivům, které dnešní společnost nabízí, jako například drogy, hrací automaty, ale i počítač a hrací konzole, zda se rozhodne všem těmto vlivům odolat a trávit svůj volný čas například sportem, nebo čímkoliv jiným. Každopádně nic z toho nemůže úplně ovlivnit nikdo jiný, než jedinec sám.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

PÁVKOVÁ, J., a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: UK v Praze, 2003. ISBN 80-7290-128-1.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: MU v Brně, 1998. ISBN 1081-114-1998.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk prostředí výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

MATOUŠEK, O. a kol., *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

LEBEER, J. a kol. *Programy pro rozvoj myšlení dětí s odchylkami vývoje*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-103-4.

BRINDZA, J. *Děti a ich volný čas*. Bratislava: Smena, 1983. ISBN 316-37-018-6.

PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno: MU v Brně, 2002. ISBN 80-210-2033-4.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Rozdělení respondentů	31
Obrázek 2: Rodinné prostředí respondentů	32
Obrázek 3: Způsob trávení volného času	34
Obrázek 4: Příprava do školy	35
Obrázek 5: Výše kapesného	36
Obrázek 6: Zkušenosti s návykovými látkami	37
Obrázek 7: Hromadné sdělovací prostředky	39

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Shrnující charakteristika základních typů lokálního prostředí (Kraus, 2001, s. 129)	21
Tabulka 2: Rozdělení respondentů	31
Tabulka 3: Rodinné prostředí respondentů	32
Tabulka 4: Způsob trávení volného času	33
Tabulka 5: Příprava do školy	35
Tabulka 6: Výše kapesného	36
Tabulka 7: Zkušenosti s návykovými látkami	37
Tabulka 8: Hromadné sdělovací prostředky	38

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník I	46
Příloha P II: Dotazník II	49

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK I

Vážení respondenti,

Pro svou bakalářskou práci na téma „mládež a volný čas-srovnání historie se současností“ si Vás dovoluji požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Veškeré údaje, které v dotazníku uvedete budou anonymní a budou použity výhradně pro účely mé bakalářské práce.

Odpovědi jsou většinou vylučovací – zakroužkujte tedy vždy tu, která je vám nejbližší, případně vepište odpověď vlastní.

Dotazník

1. Pohlaví : → žena → muž

2. Věk: → 15 – 20 → 40 – 60

3. Žijete: → ve městě → na venkově

4. Vyrůstáte v rodině: → úplné(matka i otec)
 → neúplné(jen s matkou)
 → neúplné(jen s otcem)
 → jiné(např. pěstounská péče, s prarodiči...)

5. Máte sourozence: → ano kolik.....
 → ne

6. Staráte se o své sourozence: → ano, jak

.....

→ ne

7. Při otázce „jak nejčastěji trávíte svůj volný čas“, je Vám nejbližší odpověď:

- sledováním televize
- hraním počítačových her(herní konzole)
- hraním a povídáním si s přáteli
- domácími pracemi
- zájmovými kroužky(keramika, taneční, skaut...)
- četbou
- sportem(aktivním i neaktivním)
- jiné

.....
.....

8. Máte doma počítač: → ano

→ ne

9. Máte připojení k internetu: → ano

→ ne

10. Používáte internet ke komunikaci s přáteli: → ano, jakou doménu nejčastěji (facebook, ICQ, email, líbímseti)

→ ne

11. Seznámili jste se někdy prostřednictvím sítě: → ano

→ ne

12. Sdělujete rodičům dopředu, kde trávíte volný čas:

→ ano vždy

→ občas

→ jen když se zeptají

→ nikdy

13. Kolik času denně věnujete přípravě do školy:

.....
.....

14. Dostáváte od rodičů kapesné, v jaké výši

.....
.....

15. Máte zkušenosti s návykovými látkami(alkohol, cigarety, marihuana apod...) v případě že ano s jakými:

.....
.....

16. Napodobujete své rodiče, jsou Vaším vzorem: → ano

→ ne

17. Myslíte si, že máte dostatek volného času na své zájmy:

.....
.....

Mnohokrát děkuji za spolupráci prostřednictvím vyplnění mého dotazníku a přeji Vám hezký zbytek dne.

S pozdravem

Darina Skovajsová

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK II

Vážení respondenti,

Pro svou bakalářskou práci na téma „mládež a volný čas-srovnání historie se současností“ si Vás dovoluji požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Veškeré údaje, které v dotazníku uvedete budou anonymní a budou použity výhradně pro účely mé bakalářské práce.

Odpovědi jsou většinou vylučovací – zakroužkujte tedy vždy tu, která je vám nejbližší, případně vepište odpověď vlastní. Chtěla bych Vás požádat, aby jste se pokusili vžít do doby, kdy Vám bylo 17 let a z tohoto hlediska odpovídali na otázky.

Dotazník

1. Pohlaví : ➔ žena ➔ muž

2. Věk: ➔ 15 – 20 ➔ 40 – 60

3. Žijete: ➔ ve městě ➔ na venkově

4. Vyrůstáte v rodině: ➔ úplné(matka i otec)

➔ neúplné(jen s matkou)

➔ neúplné(jen s otcem)

➔ jiné(např. pěstounská péče, s prarodiči...)

10. Používáte internet ke komunikaci s přáteli: → ano.....jakou doménu nej-
častěji(facebook, ICQ, email, líbímseti)

.....
.....

→ ne

11. Seznámili jste se někdy prostřednictvím sítě: → ano

→ ne

12. Sdělujete rodičům dopředu, kde trávíte volný čas: → ano vždy

→ občas

→ jen když se zeptají

→ nikdy

13. Kolik času denně věnujete přípravě do školy:

.....
.....

14. Dostáváte od rodičů kapesné, v jaké výši

.....
.....

15. Máte zkušenosti s návykovými látkami(alkohol, cigarety, marihuana apod..) v případě
že ano s jakými:

.....
.....
.....

16. Napodobujete své rodiče, jsou vaším vzorem: → ano

→ ne

17. Myslíte si, že máte dostatek volného času na své zájmy:

.....
.....
.....

Mnohokrát děkuji za spolupráci prostřednictvím vyplnění mého dotazníku a přeji Vám hezký zbytek dne.

S pozdravem

Darina Skovajsová